

**Identyfikacja przestrzennego zróżnicowania obszarów
popegeerowskich w Polsce na podstawie informacji udo-
stępionych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.**

Autorzy

Dr hab. Iwona Bąk, profesor ZUT w Szczecinie

Dr Katarzyna Wawrzyniak

Dr Maciej Oesterreich

Osoba do kontaktu: Krzysztof Siewiera krzysztof.siewiera@crsg.pl

Wprowadzenie

Głównym celem badania była identyfikacja przestrzennego zróżnicowania obszarów popegeerowskich w Polsce na podstawie informacji udostępnionych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) na temat obszarów, na których były zlokalizowane zasoby dotyczące Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej (PPGR) w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa (WRSP), w tym osiedla mieszkaniowe PPGR.

Udostępnione dane zawierały wykaz obszarów popegeerowskich, w których sprzedano mieszkania położone na gruntach Zasobów WRSP o pochodzeniu PPGR z uwzględnieniem skali sprzedaży (liczba sprzedanych mieszkań) w poszczególnych obrębach statystycznych według stanu na 26.06.2020 r. Dla każdego obrębu podano informacje o jego lokalizacji według systematyki: województwo, powiat i gmina.

W celu zobrazowania stopnia natężenia badanego zjawiska liczbę sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w powiatach i gminach przedstawiono za pomocą kartogramów. Ponadto wyznaczono – na poziomie województw, powiatów i gmin – wskaźnik W_1 charakteryzujący liczbę sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w przeliczeniu na 10 tys. ludności ogółem. Wartości tego wskaźnika w poszczególnych jednostkach administracyjnych również zostały zaprezentowane graficznie. W przypadku województw wykorzystano wykres słupkowy, natomiast w przypadku powiatów i gmin wykorzystano kartogramy. Analiza wykresów, zarówno dla liczby sprzedanych mieszkań (ujęcie bezwzględne), jak i dla wskaźnika W_1 (ujęcie względne) umożliwiła jednoznaczne wskazanie tych obszarów na terenie Polski, w których intensywność badanego zjawiska była znacząca.

Dodatkowo w ramach badania podjęto próbę zweryfikowania hipotezy, że na obszarach popegeerowskich sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych jest gorsza niż na obszarach, na których nie występowały PPGR-y. W tym celu zbadano siłę i kierunek zależności pomiędzy wskaźnikiem W_1 a wybranymi wskaźnikami, które charakteryzują problemy finansowe i problemy zatrudnieniowe gospodarstw domowych na obszarach popegeerowskich. Zdecydowano się na wykorzystanie następujących wskaźników:

W_2 – liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności ogółem,

W_3 – zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej ogółem, czyli udział liczby beneficjentów w liczbie ludności ogółem w %, w tym ($W_3 = W_4 + W_5$)

- W_4 – zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego, czyli udział liczby beneficjentów o dochodach poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem w %,
- W_5 – zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej powyżej kryterium dochodowego, czyli udział liczby beneficjentów o dochodach powyżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem w %,

W_6 – stopa bezrobocia rejestrowanego w % dla województw i powiatów, a udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % dla gmin.

Udowodnienie postawionej hipotezy wymaga, aby obliczone współczynniki korelacji Pearsona pomiędzy W_1 a wybranymi wskaźnikami ($W_2 - W_6$) były dodatnie i przekraczały przynajmniej wartość 0,3 (tabela Z1 w Załączniku). Oznacza to bowiem, że istnieje dodatniej korelacji pomiędzy badanymi wskaźnikami, czyli im wyższa jest wartość wskaźnika W_1 , tym wyższa wartość wskaźników $W_2 - W_6$, a więc na terenach popegeerowskich więcej jest beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i trudniej znaleźć pracę.

W opracowaniu zostały zamieszczone wyniki badań dotyczące identyfikacji przestrzennego zróżnicowania obszarów popegeerowskich oraz korelacji pomiędzy wskaźnikiem W_1 a wybranymi wskaźnikami ($W_2 - W_6$) na poszczególnych poziomach agregacji danych.

1. Przestrzenne zróżnicowanie obszarów popegeerowskich i analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami na poziomie województw

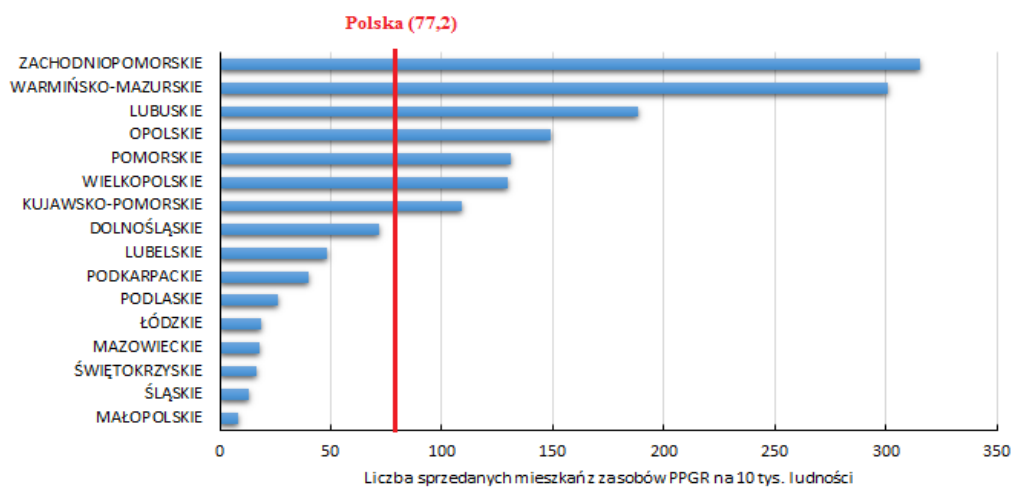
W tabeli 1 przedstawiono wartości analizowanych wskaźników dla województw i Polski.

Tabela 1. Wartości wskaźników w województwach i Polsce

Wyszczególnienie	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5	W_6
Polska	71,7	334	3,3	2,1	1,3	4,6
Dolnośląskie	109,1	659	6,6	3,9	2,7	7,9
Kujawsko-pomorskie	48,1	536	5,4	3,2	2,2	7,5
Lubelskie	188,4	514	5,1	3,1	2,1	4,9
Lubuskie	18,5	452	4,5	2,7	1,8	5,4
Łódzkie	8,1	413	4,1	2,2	2,0	4,1
Małopolskie	18,3	386	3,9	2,2	1,7	4,4
Mazowieckie	148,9	398	4,0	2,1	1,9	5,8
Opolskie	40,0	619	6,2	3,3	2,9	7,9
Podkarpackie	26,5	609	6,1	3,8	2,3	6,9
Podlaskie	131,2	481	4,8	2,6	2,2	4,5
Pomorskie	13,0	304	3,0	1,7	1,3	3,6
Śląskie	16,3	634	6,3	3,5	2,9	8,0
Świętokrzyskie	301,2	797	8,0	5,3	2,7	9,1
Warmińsko-mazurskie	129,8	430	4,3	2,2	2,1	2,8
Wielkopolskie	315,1	478	4,8	2,9	1,9	6,8
Zachodniopomorskie	71,7	334	3,3	2,1	1,3	4,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z2 znajdującej się w Załączniku.

Na rys. 1 przedstawiono zróżnicowanie liczby sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR na 10 tys. ludności (W_1) według województw. Analiza wykresu pozwala zauważyć, że w aż w siedmiu województwach poziom wskaźnika W_1 znacznie przekracza poziom tego wskaźnika dla Polski, przy czym największa liczba obszarów popegeerowskich jest zlokalizowana w województwach: zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim oraz lubuskim.

Rys. 1. Liczba sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR na 10 tys. ludności ogółem w województwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 1.

W tabeli 2 zaprezentowano współczynniki korelacji obliczone pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami. Wyróżniono współczynniki korelacji pomiędzy wskaźnikiem W_1 a wskaźnikami $W_2 - W_6$. Okazało się, że wszystkie współczynniki są dodatnie i trzy z nich są powyżej 0,3, a jeden bliski 0,3. Świadczy to o tym, że wzrost liczby mieszkań popegeerowskich powoduje wzrost liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej szczególnie wśród beneficjentów o dochodach poniżej kryterium dochodowego oraz poziomu stopy bezrobocia. Potwierdza to przyjętą w badaniu hipotezę, że na obszarach popegeerowskich sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych jest gorsza niż na obszarach, na których nie występowały PPGR-y.

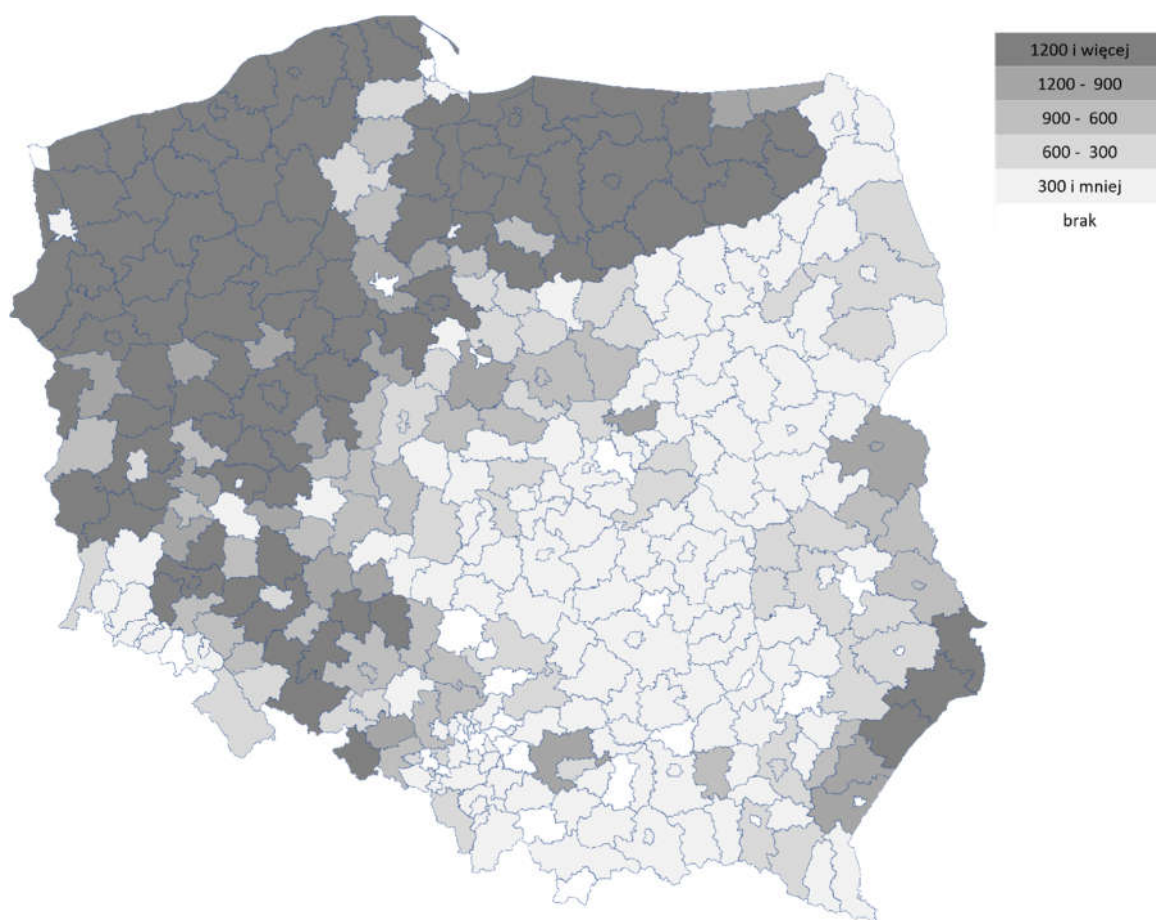
Tabela 2. Współczynniki korelacji Pearsona pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami dla województw

Wskaźniki	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5	W_6
W_1	1,0000	0,3284	0,3326	0,4041	0,1368	0,2660
W_2	0,3284	1,0000	0,9998	0,9707	0,8958	0,8594
W_3	0,3326	0,9998	1,0000	0,9710	0,8945	0,8621
W_4	0,4041	0,9707	0,9710	1,0000	0,7639	0,8516
W_5	0,1368	0,8958	0,8945	0,7639	1,0000	0,7415
W_6	0,2660	0,8594	0,8621	0,8516	0,7415	1,0000

Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli 1.

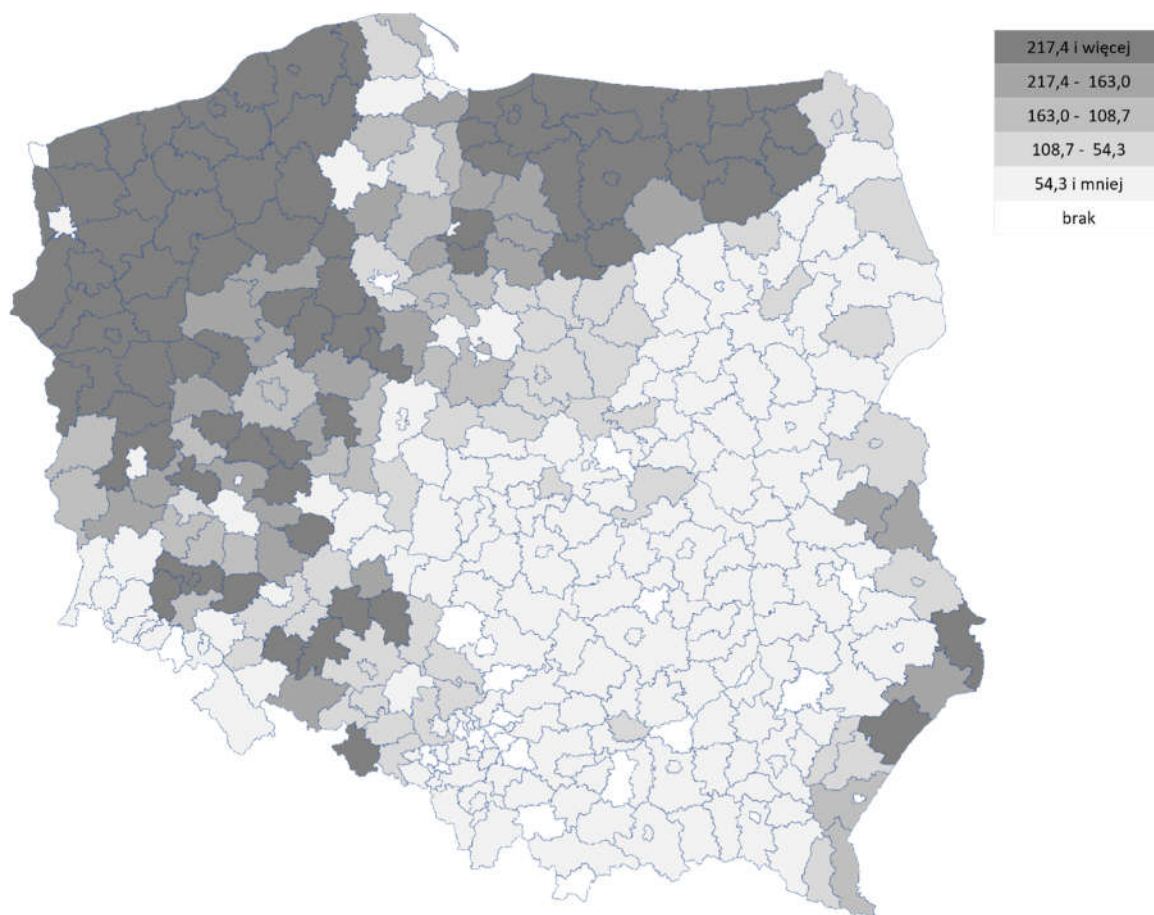
2. Przestrzenne zróżnicowanie obszarów popegeerowskich i analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami na poziomie powiatów

Przestrzenne zróżnicowanie obszarów popegeerowskich na poziomie powiatów widoczne jest na kartogramach wyznaczonych dla liczby sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR (rys. 2) i dla wartości wskaźnika W_1 (rys. 3).

Rys. 2. Liczba sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w powiatach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z3 znajdującej się w Załączniku.

Rys. 3. Liczba sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR na 10 tys. ludności ogółem (W_1) w powiatach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z3 znajdującej się w Załączniku.

Na obu kartogramach widać, że obszary popegeerowskie zlokalizowane są przede wszystkim w powiatach położonych na północy i zachodzie Polski. Najwięcej mieszkań sprzedano w powiecie słupskim (6129), natomiast najwyższą wartość $W_1 = 1032,5$ zaobserwowano w powiecie łobeskim. W 40 powiatach nie sprzedano żadnego mieszkania z zasobów PPGR, z czego 28 powiatów stanowiły miasta na prawach powiatu.

W tabeli 3 zaprezentowano współczynniki korelacji obliczone pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami. Podobnie, jak w przypadku województw, wyróżniono współczynniki korelacji pomiędzy wskaźnikiem W_1 a wskaźnikami $W_2 - W_6$. Okazało się, że wszystkie współczynniki są dodatnie, przy czym cztery z nich są powyżej 0,35, a jeden bliski 0,3. Świadczy to o tym, że

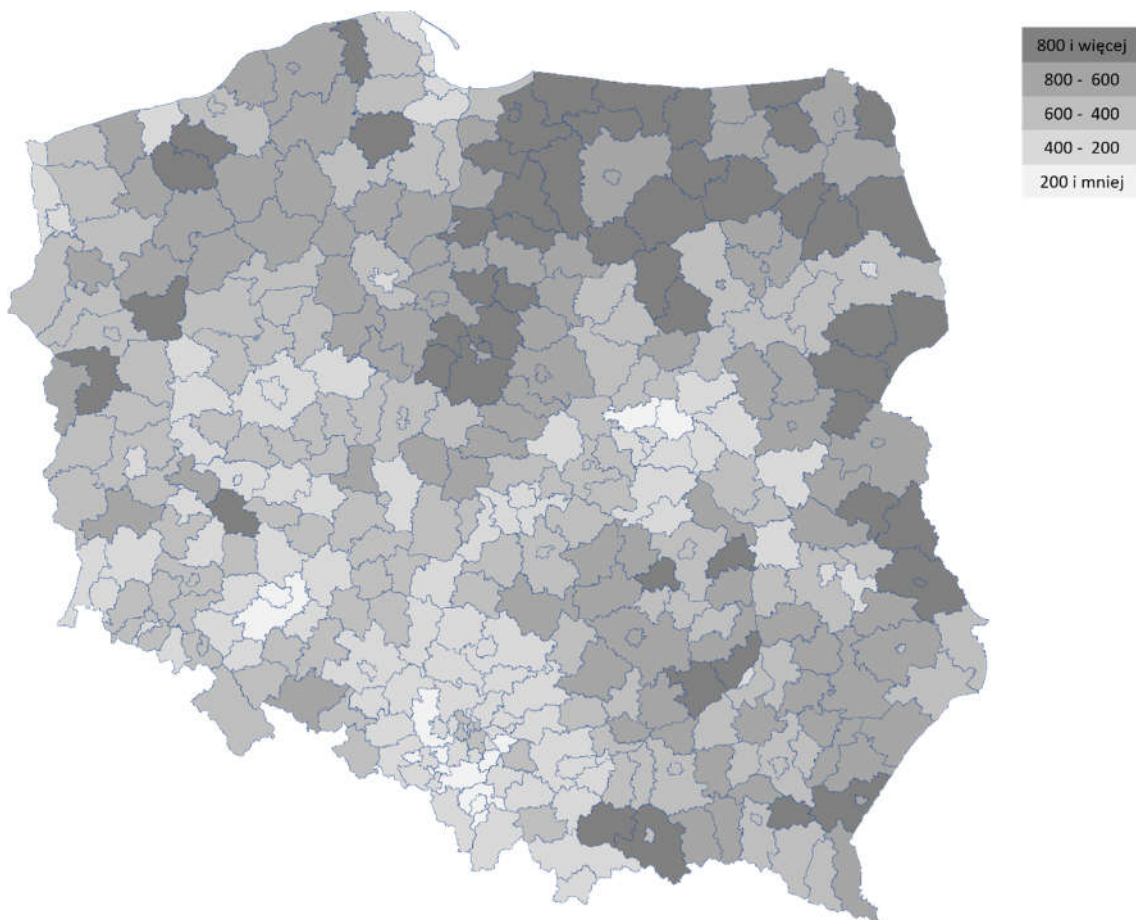
wzrost liczby mieszkań popegeerowskich powoduje wzrost liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej niezależnie od kryterium dochodowego oraz poziomu stopy bezrobocia.

Tabela 3. Współczynniki korelacji Pearsona pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami dla powiatów

Wskaźniki	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5	W_6
W_1	1,0000	0,3623	0,3624	0,3784	0,2625	0,3655
W_2	0,3623	1,0000	0,9999	0,9600	0,8717	0,6484
W_3	0,3624	0,9999	1,0000	0,9599	0,8717	0,6486
W_4	0,3784	0,9600	0,9599	1,0000	0,7003	0,7030
W_5	0,2625	0,8717	0,8717	0,7003	1,0000	0,4247
W_6	0,3655	0,6484	0,6486	0,7030	0,4247	1,0000

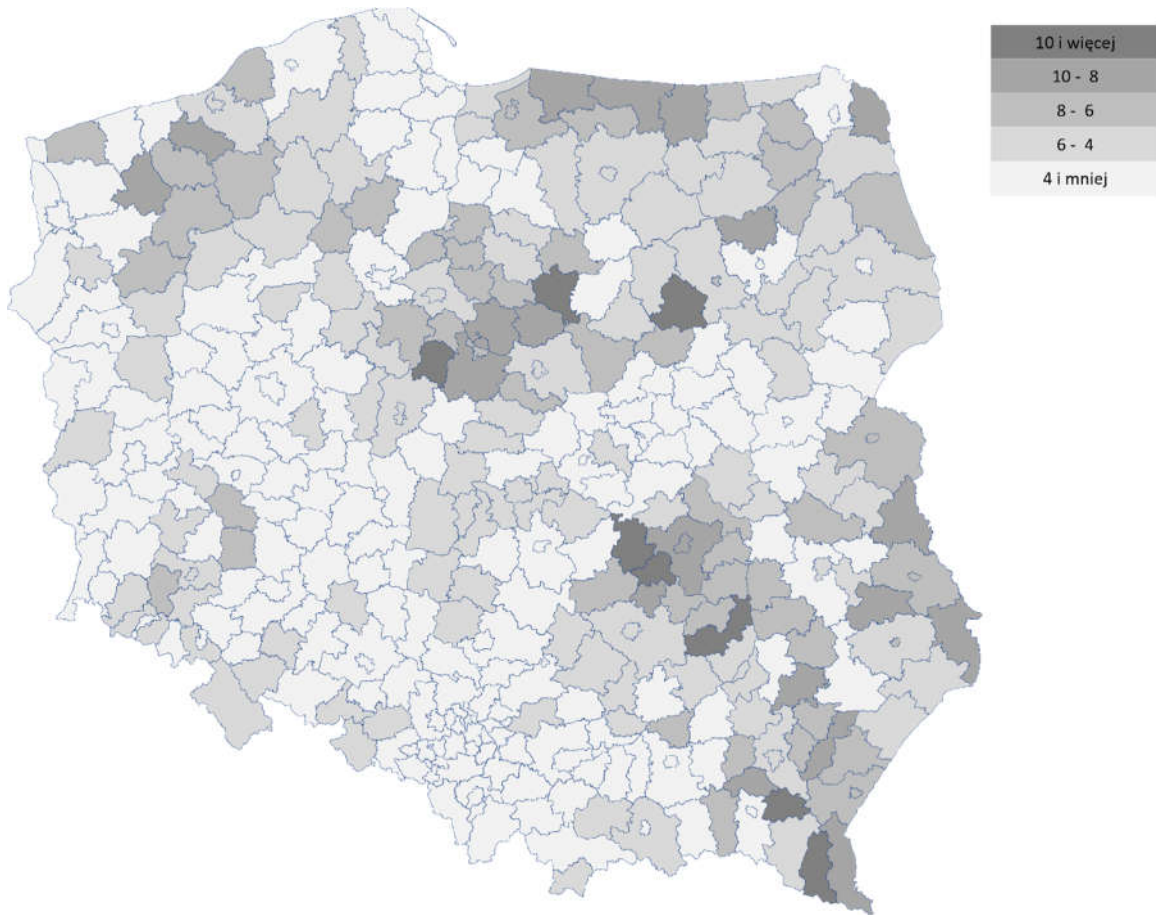
Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli Z3 znajdującej się w Załączniku.

Na rys. 4 i 5 przedstawiono wartości wskaźników W_2 i W_6 w poszczególnych powiatach. Porównując oba kartogramy można zauważyć, że występują duże podobieństwa obszarów dotyczących liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (rys. 4) i stopy bezrobocia rejestrowanego (rys. 5). Zależności pomiędzy badanymi wskaźnikami potwierdza wysoka wartość współczynnika korelacji Pearsona, wynosząca 0,6484 (tab. 3).

Rys. 4. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności ogółem (W_2) w powiatach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z3 znajdującej się w Załączniku.

Rys. 5. Stopa bezrobocia rejestrowanego w % (W_6) w powiatach
Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z3 znajdującej się w Załączniku.

3. Przestrzenne zróżnicowanie obszarów popegeerowskich i analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami na poziomie gmin

W tabeli 4 zaprezentowano strukturę badanych gmin według typu gminy wraz z informacją w ilu gminach danego typu sprzedano mieszkania z zasobów PPGR, a w ilu nie było takiej sprzedaży.

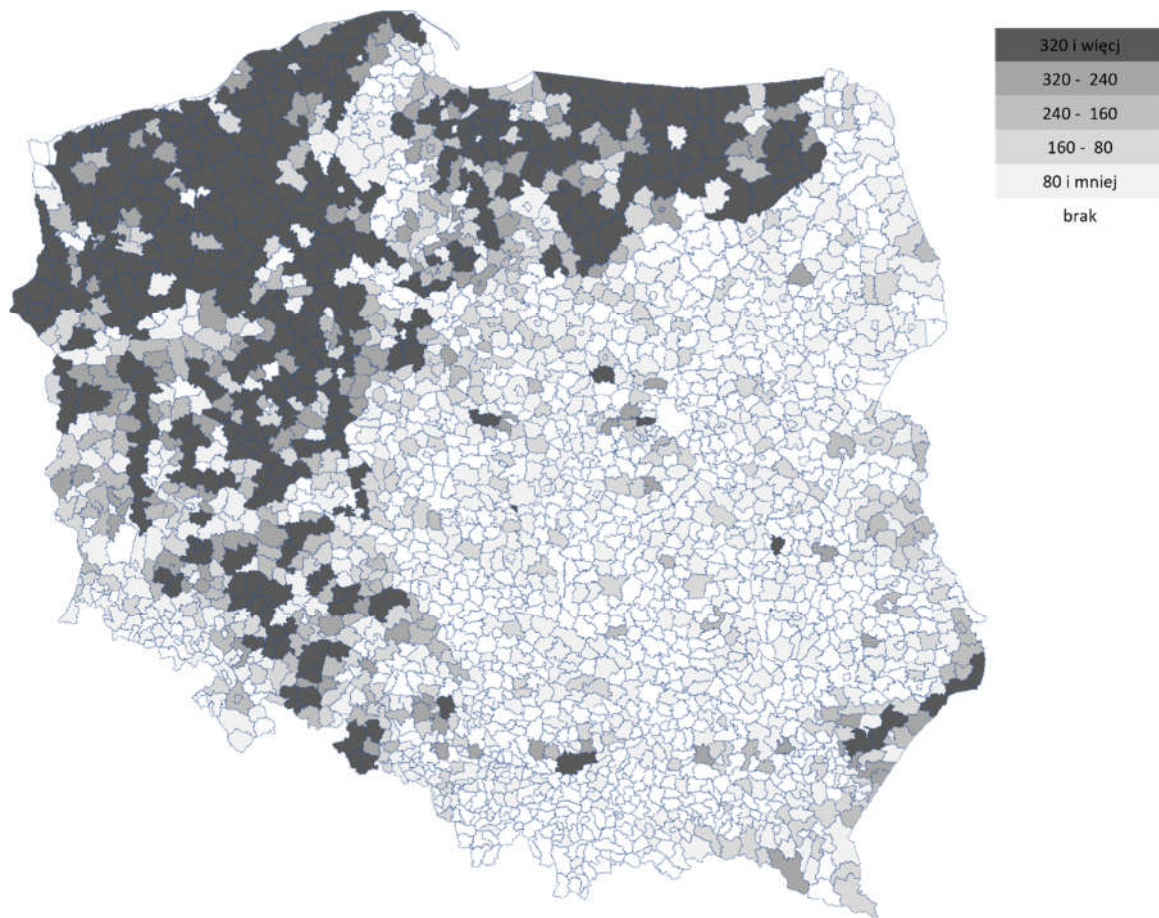
Tabela 4. Struktura gmin według typu gminy z uwzględnieniem liczby sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR

Typ gminy	Liczba gmin [Odsetek gmin]	Liczba gmin ze sprzedażą mieszkań	Odsetek gmin ze sprze- dażą mieszkań	Liczba gmin bez sprzedaży mieszkań	Odsetek gmin bez sprze- daży mieszkań
Miejska	236 [9,79]	85	36,02	151	63,98
Miejsko-wiejska	638 [26,46]	477	74,76	161	25,24
Wiejska	1537 [63,75]	930	60,51	607	39,49
Ogółem	2411 [100,00]	1492	61,89	919	38,11

Zródło: obliczenia własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku.

Z tabeli 4 wynika, że najwięcej mieszkań w ujęciu absolutnym sprzedano w gminach wiejskich, natomiast w ujęciu względnym największa sprzedaż była w gminach miejsko-wiejskich – w ponad siedmiu gminach na 10 gmin tego typu sprzedano mieszkania z zasobów PPGR. Najmniej mieszkań sprzedano w gminach miejskich. Zależność pomiędzy typem gminy a faktem sprzedaży mieszkań bądź nie, potwierdza miara związku dla cech jakościowych (współczynnik V Cramera), którą otrzymano na poziomie 0,217 (χ^2 Pearsona = 113,056, p = 0,0000).

Przestrzenne zróżnicowanie obszarów popegeerowskich na poziomie gmin ilustrują kartogramy wyznaczone dla liczby sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR (rys. 6) i dla wartości wskaźnika W_1 (rys. 7). Najwięcej mieszkań sprzedano w gminie miejsko-wiejskiej Nowogard (1852), natomiast najwyższą wartość $W_1 = 2251,1$ zaobserwowano w gminie wiejskiej Dołhobyczów (powiat hrubieszowski, województwo lubelskie). W 919 gminach nie było sprzedaży mieszkań z zasobów PPGR, a struktura tych gmin według typu gminy przedstawiona jest w tabeli 4.

Rys. 6. Liczba sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w gminach
Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku

Rys. 7. Liczba sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR na 10 tys. ludności ogółem (W_1) w gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku

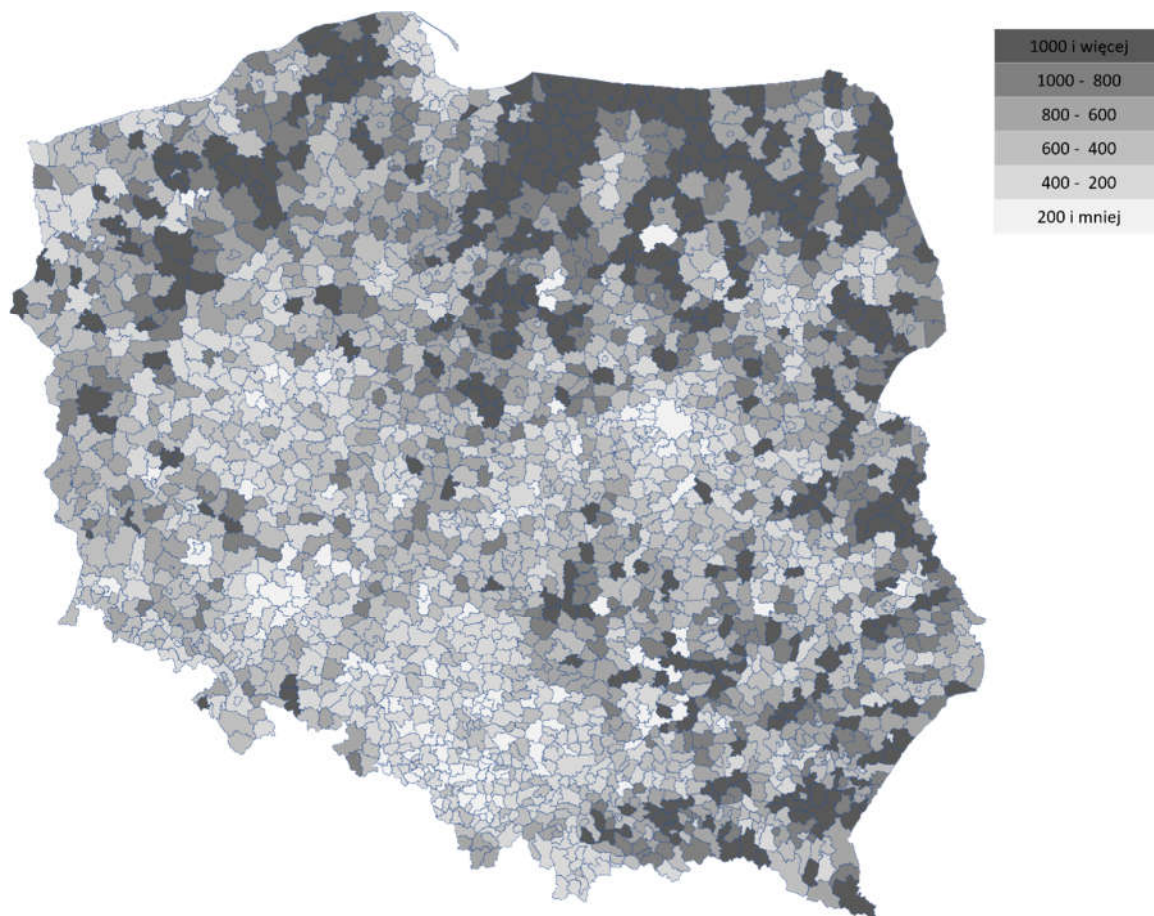
W tabeli 5 zaprezentowano współczynniki korelacji obliczone pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami na poziomie gmin. Okazuje się, że współczynniki korelacji pomiędzy wskaźnikiem W_1 a wskaźnikami $W_2 - W_6$ są dodatnie, ale o znacznie mniejszej sile związku w porównaniu ze współczynnikami korelacji otrzymanymi na poziomie województw i powiatów. Sytuacja taka nie budzi wątpliwości z uwagi na poziom agregacji danych i duże zróżnicowanie wartości. Trzy współczynniki przekraczają wartość 0,25, a jeden z nich (W_4) jest bliski 0,3. Świadczy to o tym, że wzrost liczby mieszkań popegeerowskich powoduje przede wszystkim wzrost zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej szczególnie wśród beneficjentów o dochodach poniżej kryterium dochodowego.

Tabela 5. Współczynniki korelacji Pearsona pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami dla gmin

Wskaźniki	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5	W_6
W_1	1,0000	0,2563	0,2561	0,2937	0,1200	0,1811
W_2	0,2563	1,0000	1,0000	0,9228	0,8093	0,4804
W_3	0,2561	1,0000	1,0000	0,9228	0,8093	0,4802
W_4	0,2937	0,9228	0,9228	1,0000	0,5208	0,5343
W_5	0,1200	0,8093	0,8093	0,5208	1,0000	0,2507
W_6	0,1811	0,4804	0,4802	0,5343	0,2507	1,0000

Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku.

Na rys. 8 i 9 przedstawiono wartości wskaźników W_2 i W_6 w poszczególnych gminach. Porównując oba kartogramy można zauważyć, że podobieństwa obszarów dotyczących liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (rys. 8) i stopy bezrobocia rejestrowanego (rys. 9) są znacznie mniej widoczne niż w przypadku kartogramów sporządzonych dla powiatów. Umiarkowana wartość współczynnika korelacji Pearsona, wynosząca 0,4804 (tab. 5) potwierdza te spostrzeżenia.

Rys. 8. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności ogółem (W_2) w gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku.

Rys. 9. Stopa bezrobocia rejestrowanego w % (W_6) w gminach
Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli Z4 znajdującej się w Załączniku.

Podsumowanie

W opracowaniu zostały zamieszczone wyniki badań na poszczególnych poziomach agregacji danych, dotyczące identyfikacji przestrzennego zróżnicowania obszarów popegeerowskich oraz korelacji pomiędzy wskaźnikiem charakteryzującym liczbę sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w przeliczeniu na 10 tys. ludności ogółem (W_1) a wybranymi wskaźnikami ($W_2 - W_6$), które charakteryzują problemy finansowe i problemy zatrudnieniowe gospodarstw domowych na obszarach popegeerowskich. Przede wszystkim zbadano stopień natężenia liczby sprzedanych mieszkań z zasobów PPGR w powiatach i gminach Polski. Analiza kartogramów umożliwiła jednoznaczne wskazanie tych obszarów na terenie Polski, w których intensywność badanego zjawiska była znacząca. Okazało się, że największa liczba obszarów popegeerowskich jest zlokalizowana przede wszystkim w powiatach położonych na północy i zachodzie kraju.

Przedstawione w raporcie wyniki potwierdzają hipotezę, że na obszarach popegeerowskich sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych jest gorsza niż na obszarach, na których nie występowały PPGR-y. Wśród beneficjentów pomocy społecznej przeważają osoby zamieszkujące obszary wiejskie oraz te, na których była wysoka stopa bezrobocia. Wyznaczone współczynniki korelacji Pearsona wskazały, że wzrost liczby mieszkań popegeerowskich powoduje wzrost liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej oraz poziomu stopy bezrobocia. Potwierdzają to również wyniki badań GUS, podając, że w 2019 r. najczęstszymi przyczynami korzystania przez ubogich beneficjentów z pomocy społecznej (obok niskiego statusu materialnego), były problemy związane ze złym stanem zdrowia lub niepełnosprawnością (wystąpiły w ponad 58% gospodarstw) oraz bezrobocie (54,5% gospodarstw).

Think Tank obszary wiejskie

Obserwując wielki deficyt wiedzy w zakresie potrzeb i wyzwań, jakie stoją przed społecznościami zamieszkującymi tereny wiejskie, zwłaszcza popegeerowskie przyjęliśmy sobie za cel realizowania zadań w zdobywaniu, poddaniu analizie i przedstawieniu wniosków i rekomendacji jakie z tego płyną, tak aby móc w ramach think tanku pokazywać, dlaczego analizy zawarte w strategiach są równie ważne jak późniejsze działania.

Obszarami naszej działalności w ramach “Wyzwania dla obszarów wiejskich” na których będziemy się skupiać to:

- edukacja,
- nowy okres programowania funduszy unijnych,
- jakość życia na wsi,
- problemy infrastrukturalne i środowiskowe,
- depopulacja,
- nowe modele zarządzania społecznościami lokalnymi.

Zapraszamy do lektury naszego czasopisma „Kierunki Zmian”, informacji sygnałnych i raportów:

- Raport nt. konfliktów wiejskich
- Energia Odnawialna na terenach wiejskich – bezpieczeństwo energetyczne na przykładzie instalacji biogazowej
- Raport o centrach usług społecznych
- Perspektywy dla edukacji na terenach wiejskich z punktu widzenia demografii
- Przyczyny i skutki depopulacji terenów wiejskich
- Doradztwo rolnicze dzisiaj i jutro. Szanse i perspektywy

Wszystkie materiały i informacje znajdują się na stronie internetowej www.crsg.pl

Partner

Sfinansowano przez
Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030

